

JULKAISTU NUMEROSSA 4/2015
KASVIROHDOSLÄÄKKEET

Hyvä vai paha teepuuöljy?

Eeva Sofia Leinonen / Kirjoitettu 19.10.2015 / Julkaistu 20.1.2016

Teepuuöljyn uskotaan lievittävän erilaisia iho-oireita ja -tulehduksia. Tieteellinen näyttö sen tehosta on kuitenkin riittämätöntä. Öljy on myrkyllistä, ja jos pikkulapsi nielee sitä lusikallisenkin, vaarana on sairaalahoitoa edellyttävä tajunnantason lasku. Lisäksi teepuuöljy on tavallinen kontaktidermatiitin aiheuttaja.

Australian alkuperäisväestö on jo vuosisatoja käyttänyt *Melaleuca alternifolia* -puun murskattuja lehtiä ja niistä tislattua öljyä muun muassa mustelmien, ihottumien ja haavojen hoitoon.

Teepuuöljyksi tätä kasvirohdistuotetta alkoi kutsua tutkimusmatkailija **James Cook**. Purjehdittuaan 1770-luvulla Australiaan Cook otti kasvin lehdet käyttöön teen tapaisena kuumavesiuutteena, jolla hän pyrki estämään miehistönsä keripukkia.

Teepuuöljyä höyrytislattiin ensi kertaa vuonna 1925 Australiassa. Näin valmistettua eteeristä öljyä ryhdyttiin käyttämään fenolin sijasta paikallisena antiseptinä erilaisissa kirurgisissa toimenpiteissä, varsinkin hammashoidossa.

Suomessa teepuuöljyvalmisteet ovat olleet kaupan kosmeettisina valmisteina, mutta niitä on joissakin EU-maissa rekisteröity myös lääkevalvonnan alaisina perinteisinä kasvirohdosvalmisteina. Kliinisiä tutkimuksia on tehty öljyn tehosta täiden torjunnassa, aknen ja nikkeli-allergian hoidossa, käsidesinfektiossa, histamiinivälitteisissä ihotulehduksissa, haavan paranemisessa, suun ja ihon sienitulehduksissa, alkueläin- ja huuliherpestulehduksissa, Candida-emätintulehduksessa sekä hilseen hoidossa.

Teepuuöljyllä voi mahdollisesti olla tehoa bakteereita ja sieniä vastaan. Laadultaan vaihtelevien tutkimusten tulokset ovat kuitenkin ristiriitaisia, eikä vakuuttavaa tieteellistä näyttöä teepuuöljyn lääkkeellisistä vaikutuksista ole saatu.

Teepuuöljy aiheuttaa ihottumaa eikä lusikallistakaan pidä niellä!

Teepuuöljyn käyttö on viime vuosikymmeninä yleistynyt kosmetiikassa. Samalla on ilmennyt, että teepuuöljy on allergisoivaa. Vastuulääkäri **Leena Ackermannin** mukaan teepuuöljy on ollut tavallisimpia kontaktidermatiitin aiheuttajia HYKSin Iho- ja allergiasairaalan epikutaanitesteissä vuosina 2011–2014. Jos teepuuöljyä halutaan allergiavaarasta huolimatta käyttää, se on aina laimennettava ennen käyttöä.

Kuten eteeriset öljyt yleensäkin, teepuuöljy on myrkyllistä sisäisesti nautittuna. Kirjallisuudessa on kuvattu muutamia tapauksia, joissa taaperoikäinen lapsi on päässyt nielemään öljyä alle ruokalusikallisen, mistä on seurannut sairaalahoitoa vaativa tajunnantason lasku ja hengityslama. Käytännön lääkärin on hyvä tietää teepuuöljyn haitoista, jotta sen osuus mahdolliseen myrkytykseen ja allergisiin iho-oireisiin osattaisiin tunnistaa. Kotona teepuuöljy on säilytettävä lasten ja kotieläinten näkymättömissä ja ulottumattomissa. Vakavia myrkytyksiä on ilmennyt nimittäin myös kissoilla ja koirilla.

Perinteisesti käytettyjen valmisteiden muuntelussa on riskinsä

Teepuuöljy on esimerkki tapauksesta, jossa alkuperäiskansan kokonaisina lehtinä, murskeena tai teen tapaisena kuumavesiuutteena käyttämästä kasvista valmistetaan nykyään erilaisin menetelmin konsentroituja valmisteita. Perinteisesti ongelmitta käytetyt rohdokset osoittautuvatkin toisinaan moderneina valmisteina toksisiksi – kuten teepuuöljy.

Eeva Sofia Leinonen

LT, sisätautien erikoislääkäri
Yliääkäri, Fimea

LISÄÄ AIHEESTA

Hyvä vai paha teepuuöljy?

(http://sic.fimea.fi/arkisto/2015/4_2015/vain-verkossa/hyva-vai-paha-teepuuoljy)

Parasetamolin aiheuttamat myrkytykset Suomessa

(http://sic.fimea.fi/arkisto/2015/4_2015/vain-verkossa/parasetamolin-aiheuttamat-myrkytykset-suomessa)

HYVÄ TIETÄÄ

Teepuuöljy (tea tree oil)

- Teepuuöljy valmistetaan Melaleuca-lajien lehdistä ja oksien kärjistä vesihöyrytislaamalla.
- Euroopan farmakopeaan teepuuöljyn monografia on lisätty vuonna 2008.
- Haihtuva öljy sisältää noin 100 erilaista yhdistettä. Laatu katsotaan sitä paremmaksi, mitä korkeampi öljyn terpinen-4-oli-pitoisuus on ja mitä matalampia ovat 1,8-sineoli- ja terpinoleenipitoisuudet.
- Koska kasvista on useita kemiallisia muunnoksia, eri valmistajien teepuuöljyt voivat poiketa toisistaan hyvinkin paljon. Myös saman valmistajan erien laatu voi vaihdella.
- Suomessa ei tällä hetkellä ole markkinoilla yhtään teepuuöljyä sisältävää kasvirohdosvalmistetta tai perinteistä kasvirohdosvalmistetta. Sen sijaan kosmeettisia valmisteita on markkinoilla useita.

Sari Koski

Proviisori

Erikoistutkija, Fimea

KIRJALLISUUTTA

Assessment report on Melaleuca alternifolia (Maiden and Betch) Cheel, M. linariifolia Smith, M. dissitiflora F. Mueller and/or other species of Melaleuca, aetheroleum. EMA/HMPC/320932/2012.

Enkovaara AL, Koski S. Teepuuöljyn käyttö ihmisellä. Tabu 2004; 3: 19.

Hammer KA, ym. A review of the toxicity of Melaleuca alternifolia (tea tree) oil. Food Chem Toxicol 2006; 44: 616–25.

Hannuksela M. Teepuuöljy – haitallinen muutirohdos. Duodecim 1999; 115: 19–20.

Saukko TM. Teepuuöljyn toksisuus koirilla ja kissoilla. Tabu 2004; 3: 18.